

2. Кіт змислений. Пародія на українську народну пісню. *Киевская старина*. Київ, 1903. С. 372–373.

3. Кошиць О. Релігійні твори / ред. З. Лисько. Нью-Йорк : Вид-во імені Зіновія Лиська, 1970. 738 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-178-7-13>

ДИТЯЧА ХОРОВА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ (1970-ті рр.)

Щербій С. О.

аспірант

*Навчально-науковий інститут мистецтв Державного вищого навчального закладу «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
м. Івано-Франківськ, Україна*

На ІХ Всеукраїнському хоровому конкурсі імені Миколи Леонтовича категорія дитячих хорових колективів була представлена на високому професійному рівні. Незважаючи на пандемічні перешкоди в основній хоровій події року прийняло участь 8 дитячих хорів. На думку члена журі голови «Всеукраїнського хорового товариства ім. Миколи Леонтовича» Одеського обласного відділення Національної всеукраїнської музичної спілки, кандидата мистецтвознавства, доцента, лауреата премії ім. М. Лисенка Галини Шпак, їхні конкурсні виступи «показали можливість розширення спектру музичних напрямів, стилів і шкіл хорового виконавства» [3, с. 57]. Такому значному успіху сприяли творчі здобутки видатних педагогів-хормейстерів дитячих хорових колективів України кінця минулого століття.

Великий внесок в розвиток класичних традицій дитячого хорового співу здійснили такі педагоги як О. Раввінов, Д. Кацал, С. Крижанівський та Е. Виноградова та ін. Саме з 1970-х років активно розвивалась їхня творча діяльність, надбання яких мало вплив на наступні покоління [5, с. 30]. Вивчення їхнього досвіду у професійному становленні дитячої хорової культури України на сучасному етапі набуває особливого значення.

У 70-ті роки минулого століття з одного боку зростав музичний освітній рівень, що виводило Україну в число передових та сприяло збільшенню кількості дитячих хорових колективів, а з іншого, культурне

життя збідніло з точки зору національного. Культуру було обрано для демонстрації «розквіту» націй і народностей СРСР. Художня самодіяльність у 70-ті роки набула масового характеру. Стан її розвитку розглядався на рівні Політбюро ЦК КП України. Очільники дбали про створення сприятливих умов для більш повного і всебічного задоволення зростаючих духовних запитів трудящих. Важливу роль надавали естетичному вихованню, яке мало активно сприяти формуванню всебічно розвиненої людини, бути борцем за комуністичні відносини в громадському і особистому житті. Давалось завдання композиторам і пропагандистам музичної творчості використати таку можливість мистецтва для виховання дітей та юнацтва. Центральне місце в репертуарі будь-якого художнього колективу повинно було посідати радянське мистецтво, пропаганда пісенної та музичної творчості братських народів. Партійне втручання в таку тонку справу, як художня культура, намагання керувати ним знецінило національний аспект творчої ініціативи людей та перетворювалось до формальності у справі [2, с. 25].

Правління Спілки композиторів України працювали над відповідним станом художньої пропаганди та щодо кращої організації виховання молоді в комуністичному дусі засобами музичного мистецтва. У 1971 році вперше пленум правління Спілки композиторів України повністю присвячений актуальним питанням естетичного виховання підростаючого покоління. Голова Спілки А. Я. Штогаренко на доповіді закликав звертати увагу на кращі зразки української радянської музики та визначити творчі завдання на майбутнє. Він відзначив важливість створення творів великих форм для дитячих хорових колективів і симфонічного оркестру, де висвітлювались почуття до радянської Батьківщини, народних героїв та вождя. А. Штогаренко наголошував що, народна пісня мусить становити основу художньому вихованню дитини, тому цьому жанрові творчості потрібно приділити більше уваги. Композиторам і далі треба було розширювати коло сюжетів і тем громадського та побутового змісту, створювати пісні про працю і вибір професії. І як результат активної громадської роботи становила звітність на Пленумі про кількість хорових колективів в школах та позашкільних установах, котра на той час налічувала 45 тисяч [4, с. 3].

Музично-хорове товариство УРСР в галузі музичного виховання дітей теж проводило велику роботу, особливо це стосувалося музичних шкіл. На його запрошення до столиці прибували дитячі хори такі, як «Жайворонок» (худ. кер. А. Єжов, м. Горький), хор Одеської диригентсько-хорової школи (худ. кер. С. Крижанівський) та інші колективи з Латвії, Литви та Білорусі. Разом з хором «Дзвіночок»

Київського палацу піонерів (худ. кер. Е. Виноградова) створювали показові концерти дружби. Вбачалась певна користь з таких подій для створення все нових і нових дитячих хорів в регіонах України. З підтримкою місцевих органів влади, комсомольських та профспілкових організацій Товариство створювало сприятливі умови для їх творчого зростання.

Активно пропагувала музичну культуру редакція передач для дітей та юнацтва українського радіо та телебачення, де звучало чимало виступів художніх колективів і окремих юних виконавців. Видавництво «Музична Україна» своїми виданнями нот, збірників та педагогічної літератури, підручників допомагала у справі естетичного виховання дітей та юнацтва.

Перешкодою на шляху пропаганди повноцінного музичного мистецтва вважалось розповсюдження «шкідливих» зразків західної музики, особливо в піонерських таборах. Треба було, щоб в таборах звучала бадьора пісня, мелодії народів Радянського Союзу, кращі зразки вітчизняної та зарубіжної класики.

Аналіз формування дитячої хорової культури 70-х років також базується на архівних матеріалах, дослідженні репертуарної політики та концертної практики провідних дитячих хорів хлопчиків та юнаків того часу таких, як «Дзвіночок» під орудою Е. Виноградової, «Дударик» М. Кацала та інших хорів. Центральне місце в репертуарі хорів хлопчиків посідала піонерська тематика. Були також народні пісні, твори композиторів України та братніх республік, вітчизняна та зарубіжна класика. Наприклад, капела «Дударик» разом із заслуженою хоровою капелю УРСР «Трембіга» під орудою В. Пекаря виконували твір Д. Шостаковича «Родина слышит» поряд з обробками М. Леонтовича «Дударик» і «Щедрик». Диригентка Е. Виноградова також утверджувала класичні традиції в українській музичній культурі. Поряд з хоровими творами ідеологічного спрямування Е. Виноградова з хором хлопчиків «Дзвіночок» виконувала «Щедрик» М. Леонтовича, «Тихо над річкою» обр. Г. Верьовки, «Гайліка» обр. С. Людкевича, «Ой там за Дунаєм» народна козацька пісня, твори Д. Бортнянського на світські тексти. Вона була головним хормейстером республіканських фестивалів дитячої самодіяльної художньої творчості та відіграла провідну роль в хоровому мистецтві. Звичайно, що без радянських «патріотичних» пісень не обходився ні один захід. Навіть, якщо це був суто тематичний концерт, то з великим захопленням виконувалися обробки М. Леонтовича, ораторія «Пори току» Й. Гайдна, Дж. Перголезі «Stabat mater».

Вагомий внесок в розвиток дитячого хорового руху привнесло методичне об'єднання «Тоніка» (1978) при Київському відділенні Музично-хорового товариства (тепер Національна Всеукраїнська музична Спілка). Учасниками засідань клубу були провідні керівники дитячих хорів України. Під головуванням Е. Виноградової на цих зустрічах вирішувались такі питання, як виконавські можливості дитячого хору, прищеплення вокально-виконавських навичок у дитячому хорі та розширення репертуару.

Отже, активне творче життя дитячих хорових колективів дало позитивні результати для творчого зросту хорів наступних поколінь. Попри ідеологічну діяльність влади хормейстерам дитячих хорових колективів вдалось продовжувати класичні виконавські традиції української хорової культури.

Література:

1. Виноградова Еленора. Енциклопедія сучасної України https://esu.com.ua/search_articles.php?id=34080 [дата доступу 30.11.2021]
2. Сурнін В. Культура України в контексті «вирішення» національного питання в СРСР. *Науковий вісник УжДУ. Серія «Історія»* № 2, 1998. С. 23–26
3. Шпак Г. ІХ Всеукраїнський хоровий конкурс ім. М. Леонтовича – як напрямок у вихованні мистецької еліти в Україні. Матеріали Всеукраїнської науково-творчої конференції «Одеська хорова школа: традиції та новації» 12.-13 листопада, Одеса, 2021. С. 55–57.
4. Штогаренко А. Мистецтво музики – дітям та юнацтву. З доповіді на Пленумі. Журнал «Музика» № 3, Київ, 1971. С. 3–5.
5. Берденников М. Дітям – хорове мистецтво. Журнал «Музика» № 5, Київ, 1973. С. 30.